

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Arvio lainmuutostarpeista – tiekarttatyöryhmän esitys

Julkistustilaisuus ensisijaisesti sähköisesti tarjottavien palvelujen tiekartta 2017–2021, 20.6.2017

Eeva Lantto, lainsäädäntöneuvos

Nykytila lainsäädännössä ja käytännössä

- ❑ Yleislaeissa paperiposti on eräänlainen pääsääntö - viranomaisia tai hallinnon asiakkaita ei ohjata sähköiseen asiointiin tai sen ensisijaisuuteen
- ❑ Prosessiosoite pääsääntö, ei tiedoksiantojen toimittaminen esim. keskitettyyn sähköisen tiedoksiannon mahdollistavaan palveluun
- ❑ Sähköisestä asioinnista säädetään asiointilaissa - soveltaminen koetaan viranomaisissa melko hankalaksi
- ❑ Soveltamisessa ja tulkinnessa ilmenevät haasteet ovat (osin sektorikohtaisten tarpeiden ohella) johtaneet tilanteen ”selkeyttämiseen” sähköisen asiointin menettelyjä erityislaeilla
 - Lainsäädäntö ja käytäntö vaihtelevat
- ❑ Sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntely ja käytännöt ovat eriytyneet - tiedoksiantoja toimitetaan (asiakkaan suostumuksen perusteella) usealla tavalla
- ❑ **Yleislainsäädännön lähtökohdat sekä säädännön ja käytäntöjen pirstaloituminen eivät tue mahdollisuuksia järjestää sähköistä asiointia yhtenäisesti, keskitetysti, tietoturvallisesti ja kustannustehokkaasti**

Nykytilassa

- Sähköisen asioinnin sääntelyn hajanaisuus ja tulkinnalliset ongelmat mm. tiedoksiannossa ovat jo sinällään hallinnon asiakkaan oikeusturvan kannalta haaste, kun menettelyt vaihtelevat prosesseittain
- Hallinnon asiakasta on epätarkoituksenmukaista sitouttaa käyttämään sähköistä postilaatikkaa tai muuta yhtenäistä tiedoksiannon tapaa ennen kuin lainsäädäntö ja sen kautta muodostuneet käytännöt paremmin tukevat tiedoksiantoa valitulla tavalla/tavoilla

Yhteenveto eräistä Pohjoismaista (opt in vai opt out)

- ❑ Sähköisen asioinnin edistäminen erilaisilla toimenpiteillä on ajankohtaista Suomen lisäksi myös esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa
- ❑ Lähestymistavat vaikuttavat hieman erilaisilta Ruotsin vapaaehtoisuudesta (opt in), Norjan suostumusta/vapaaehtoisuutta muistuttavan lähtökohtaisuuden kautta Tanskan lähtökohtaisuutta muistuttavaan paktoon (opt out)
 - Norjassa tai Ruotsissa ei sähköisen postilaatikon käyttövelvoitetta
- ❑ Lopputulokset melko lähellä toisiaan ("valinnan" rekisteröinti)
- ❑ Ruotsin tulevaisuuden malli on vasta valmisteilla ja Norjassakin on meneillään lainsäädännön muutostarpeiden arviointi – myös Tanskassa pyritään poistamaan digitalisaation esteitä
- ❑ Etenkin Ruotsin etenemistapaan on kiinnitettävä erityistä huomiota - selvityksen kohteina olleista Pohjoismaista Ruotsin oikeusjärjestelmä ja yhteiskuntakulttuuri ovat lähimpänä Suomea

Oikeusturva ja hyvä hallinto

- ❑ Kansalaisten voimakas ohjaus velvoittamalla sähköisen postilaatikon tai asiointipalvelujen käyttöön sekä velvoittamiseen liittyvien poikkeusten määrittelemisen ja hallinnointi muodostavat ongelmallisen kokonaisuuden ainakin oikeusturvan, hallinnon palveluperiaatteen, suhteellisuusperiaatteen sekä henkilötietojen suojan kannalta katsottuna
- ❑ Viranomaisten velvoittaminen muuttamaan asiakasviestintäänsä sähköistä asiointia tukevaksi velvoittaminen sähköisten palvelukanavien tarjoamiseen on mahdollista
- ❑ Varmistettava, että hallinnon asiakkaat saavat tiedon muistakin tavoista, joilla he voivat hoitaa asiansa julkisessa hallinnossa ja että muut asiointitavat on niitä tarvitsevien käytettävissä, vaikka ne eivät olisi yhtä helposti käytettävissä

Toimintatapojen yhtenäistämisen haasteita

- ❑ Viranomaistoiminta, hallinnon asiakaskunta ja asiointin tavat ovat heterogeeninen joukko. Myös sääntely ja asiointin käytännöt ovat heterogeeniset
- ❑ Sääntelyn pirstaleisuuden lisäksi sen tulkinnanvaraisuus muodostaa esteen yhtenäisten toimintatapojen muodostamiselle ja aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia. Sähköisen tiedoksiannon kysymyksiä mm:
 - Tietosuojasta johtuvat tunnistamisen ja viestinnän suojaamisen tarpeet
 - Tiedoksiantotapa - tavallinen vai todisteellinen
 - Tiedoksiannon ajankohta ja muutoksenhakuajan alkaminen
- ❑ Velvoittamiseen vireillepanoon ja tietojen ilmoittamisen asiointipalvelussa - Mihin seuraamuksiin virheellinen vireillepano johtaa?
- ❑ Oikeushenkilöitä voidaan lähtökohtaisesti velvoittaa, jos
 - viranomaisella sähköinen palvelu
 - oikeushenkilön sähköinen puolesta asiointi mahdollistettu
- ❑ HUOM! Osa oikeushenkilöistä tai niihin verrattavista rinnastuvat asiointivalmiuksien osalta luonnollisiin henkilöihin – lähes vastaavat haasteet velvoittamisessa

Keinoja sähköisen asioinnin ensisijaisuuden saavuttamiseen

Lähtökohdat

- ❑ Riippumatta, otetaanko lähtökohdaksi opt in vai opt out, oikeusturvan kannalta hyväksyttävän ja kustannustehokkaan sähköisen tiedoksiannon toimeenpano edellyttää muutoksia asiointia koskevaan yleislainsäädäntöön sekä viranomaisten toimintatapoihin
- ❑ Koskematta yleislainsäädäntöön, on sen päälle haasteellista ”liimata” sääntelyä, jonka mukaan esimerkiksi asiakkaan
 - ❑ suostumukseen tai pakkoon perustuvan sääntelyn perusteella asiakirjat annettaisiin aina prosessiosoitteen sijaan tiedoksi sähköiseen postilaatikkoon
- ❑ **Koko asiointia koskevaa sääntelyä ja käytäntöjä tulee tarkastella ja uudistaa**
- ❑ **Tiedoksiantoa koskeva lainsäädäntö (yleislait) tulee uudistaa tukemaan yhtenäistä tapaa antaa tiedoksi hyödyntäen sähköistä postilaatikkoa ja/tai keskitetysti kerättyjä sähköisiä yhteystietoja – erityissääntelyä purettava**
- ❑ **Sähköinen asiointimuoto pitäisi säätää ensisijaiseksi ja menettelyt selkeiksi**

Asiakkaan sitouttaminen – opt in vai out

- ☐ **Jonkinlainen luonnollisen henkilön tahdonilmaisuun (suostumus/sähköisten yhteystietojen rekisteröinti) perustuva sähköinen asiointi on selkeimmin ja hyväksyttävimminkin toteutettavissa oleva vaihtoehto**
- ☐ Lailla voidaan ohjata/”velvoittaa” antamaan (keskitetty) tahdonilmaisu, mutta selkeintä on, että tahdonilmaisu jossain muodossa annetaan - epäselviä tilanteita ei jää, jos tahdonilmaisun antamatta jättäneiden katsotaan kuuluvan paperiasioinnin piiriin
- ☐ Oikeushenkilöiden velvoittaminen digipalvelujen käyttöön vielä erityislainsäädännöllä?
- ☐ Oikeushenkilöille tiedoksiannon osalta yleisempikin velvoite esimerkiksi sähköisen yhteystiedon rekisteröintiin tai sähköisen postilaatikon käyttöön, kun sen käyttö on mahdollistettu

Sähköisestä vireillepanosta

- ❑ Kaikkien viranomaisten ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista perustaa omia **asiointipalveluja**
 - **sähköisen postilaatikon** hyödyntäminen (molempiin suuntiin) voisi olla niille lähtökohtainen turvallisen asioinnin tapa
 - tarvittaneen mahdollisuus saattaa asia vireille **sähköpostitse** ja **puhelimitsekin**
 - näissäkin tilanteissa viranomaisen viestintätapoja asiakkaan suuntaan tulisi tarkastella ottaen huomioon henkilötietojen suojan ja oikeusturvan vaatimukset

Lopuksi

- ❑ Viranomaisten toimintatapojen selkeyttämisen ja yhtenäistämisen ohella hallinnon asiakkaita tulee informoida ja ohjata hyödyntämään yhtenäisiä palveluja/kanavia
- ❑ Palvelujen tietoturvallisuus, löydettävyys, saavutettavuus ja helppokäyttöisyys
- ❑ Yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut välineinä (palvelunäkymä, sähköinen postilaatikko, tunnistus, puolesta-asiointi, maksaminen)
- ❑ **Uuden lainsäädännön, laadukkaiden palvelujen ja informaatio-ohjauksen lisäksi tarvitaan tukea ja neuvontaa palvelujen käytössä**

Kiitos!

<http://vm.fi/sahkoisten-palvelujen-tiekartta>

